

щоб було повністю темно, і ця думка наповнює мене радістю (Б. Матіяш).

Стаття практичного напрямку, не містить теоретичного компонента; підготовлено з урахуванням побажань учителів, які готують учнів до здачі ВНО. Предложения сгрупировані наступним чином: прості нескладні речення, прості складні речення, складноз'єдані речення, складноз'єдані речення з різними видами з'єднання, складноз'єдані речення з різними видами союзної та безсоюзної зв'язки.

речення, складні речення з різними видами союзної та безсоюзної зв'язки.

Ключевые слова: просте нескладне речення, просте складне речення, складноз'єдане речення, складноз'єдане речення, безсоюзне речення, складне речення з різними видами союзної та безсоюзної зв'язки.

*Використання дидактичного матеріалу для укладання посібників, тестів — тільки з посиланням на цю статтю.

НАУКОВІ ЗАСАДИ ПЕРЕБУДОВИ ШКІЛЬНОГО КУРСУ СИНТАКСИСУ НА ОСНОВІ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ

Неллі БОНДАРЕНКО,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу навчання української мови і літератури
Інституту педагогіки НАПН України

УДК 81:367.4=161.2

У статті автор розкриває актуальність проблеми вивчення систематичного курсу синтаксису і пунктуації української мови на основі особистісно орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів; з'ясовує їх суть; характеризує типові синтаксичні помилки та аналізує їх причини; визначає завдання навчання синтаксису і пунктуації у 8—9 класах на основі зазначених підходів; окреслює шляхи інноваційної перебудови методики навчання; обґрунтовує психологічні, психолінгвістичні, лінгводидактичні засади побудови методики навчання синтаксису і пунктуації у 8—9 класах.

Ключові слова: синтаксис і пунктуація української мови; інноваційна перебудова навчання синтаксису; лінгводидактичні засади навчання синтаксису у 8—9 класах; особистісно орієнтований підхід; компетентнісний підхід; діяльнісний підхід.

Постановка проблеми. Євроінтеграційні процеси в контексті глобалізації зумовлюють необхідність пошуку нових дієвих підходів до організації освітнього простору в Україні, що визначають сучасний стан і перспективи навчання української мови в школі.

Особлива роль систематичного курсу синтаксису в її опануванні зумовлена тим, що цей ярус мовної системи акумулює й функціонально об'єднує в реченні (з якого бере початок спілкування) одиниці всіх рівнів і аспектів мови. Належне засвоєння синтаксису і пунктуації забезпечує оптимальну реалізацію найважливіших функцій мови — пізнавальної та комунікативної. Важливо навчити учнів чітко, зрозуміло, логічно й переконливо висловлювати свої думки, оптимально наповнюючи різні синтаксичні моделі й використовую-

ючи їх у мовленні відповідно до умов спілкування для ефективного здійснення комунікативного наміру.

Мета статті полягає в акцентуванні актуальності й лінгводидактичному обґрунтуванні методики навчання синтаксису і пунктуації української мови у 8—9 класах на засадах сучасних підходів — особистісно орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного.

Особистісно орієнтований підхід пов'язаний із першочерговістю врахування пріоритетів і здібностей учня в процесі його всебічного розвитку і саморозвитку як суб'єкта пізнання й навчальної діяльності.

Компетентнісний підхід спрямований на формування в учнів ключових і предметних компетентностей.

Діяльнісний підхід відіграє вирішальну роль в опануванні учнями різних видів діяльності, у яких вони здобувають знання, набувають умінь і навичок взаємодії з іншими людьми, з суспільством і світом.

Особливий інтерес науковців і практиків до проблеми вивчення синтаксису простого речення зумовлений кількома чинниками: комунікативною роллю простого речення як одиниці, що започатковує можливість практичного системного використання мови, її засобів; структурно-семантичною багатозначністю речення; різноманітністю типів простих речень з їх функціями, складниками, технікою граматичного оформлення.

Засвоєння простих речень у всьому багатоманітті їх видів і можливостей дає усвідомлення того, яким високоорганізованим, досконалим і тонким різцем думки та знаряддям спілкування є українська мова, як ідеально вона пристосована до відображення дійсності, вираження думок і почуттів мовця, до розв'язання найрізноманітніших задач. У простому реченні відбиваються зв'язки із синтаксисом усіх рівнів мовної системи, реалізуються синтаксичні функції різних лексичних і лексико-граматичних розрядів слів.

Розкриваючи закономірності мовного оформлення думки, вивчення синтаксису простого речення сприяє комплексній роботі над одиницями всіх мовних рівнів у динаміці їх функціонування. Це забезпечує опанування учнями різних форм вираження думки, розвиток культури мислення й мовлення.

Засвоєння різновидів простого речення — необхідний перспективний етап у вивченні складного. Адже саме просте речення є прообразом моделі складного з огляду на збіг їх конструктивних особливостей і комунікативні можливості.

Вивчення синтаксису і пунктуації на основі розглянутих підходів створює умови для формування відповідних *компетентностей*.

Як складник мовної компетентності, *синтаксична* відбиває непрості процеси творення думки й мислительності, вивищення рівня загальної культури і передбачає здатність учнів послугоуватись мовою, використовуючи весь арсенал синтаксичних одиниць (словосполучення, речення, текст), синтаксичних конструкцій різних видів відповідно до мети й ситуації спілкування з урахуванням інформаційних можливостей, лексичного, семантичного і граматичного багатства мови, функціонально-стильових спектрів мовлення.

Пунктуаційна компетентність у складі мовної та мовленнєвої програмує здатність учнів правильно оформлювати на письмі усне мовлення з урахуванням його інтонаційного аспекту.

Усе викладене вище зумовлює *актуальність проблеми* вивчення систематичного курсу синтаксису і пунктуації у 8—9 класах.

Підтвердженням її своєчасності слугують *помилки* в письмових роботах і в усних висловленнях учнів.

Синтаксичні помилки на рівні простого речення утворюють чисельну групу, що, за підрахунками науковців, становить третину від усіх граматичних помилок. Це порушення норм узгодження й керування; неправильна побудова дієслівних словосполучень; помилкове визначення граматичної основи; нерозрізнення підмета і присудка і, як наслідок, — змішування простого і складного речень; неправильне визначення структури речень; граматична неузгодженість між підметом і присудком; необґрунтоване розчленування присудка; невиправдані пропуски частини складеного присудка, членів речення; вживання надлишкових членів речення; порушення порядку слів; нечіткі смислові зв'язки; неправильна побудова конструкцій з однорідними членами; помилки в конструюванні речень із дієприкметниковими й дієприслівниковими зворотами, прямою і непрямою мовою; одноманітність синтаксичних конструкцій; надуживання однотипними реченнями; недосконалість граматичної будови; синтаксична бідність мовлення; нерозвиненість інтонаційної культури: монотонність мовлення, непониження голосу наприкінці речення, невиділення основної інформації логічним наголосом, неправильне інтонуювання речень, різних за метою висловлювання, речень із прямою мовою, з діалогом тощо.

Поява помилок зумовлена *причинами* різного характеру. Це неналежна мотивація; недодержання принципу наступності й перспективності на різних етапах вивчення синтаксису і пунктуації; брак системності й систематичності в роботі; нереалізованість внутрішньорівневих зв'язків; недостатня увага до

співвідношення в реченні конкретного смислу й абстрактної граматичної форми, що його виражає; неврахування зв'язків між різними рівнями мовної системи; недостатнє знання учнями правил, невміння застосовувати їх на практиці; брак часу на формування й закріплення синтаксичних і пунктуаційних умінь і навичок; неготовність учнів 8—9 класів до роботи над стилістичним і комунікативним аспектами синтаксису під час його систематичного вивчення; недостатній рівень загального розвитку учнів, їх неначитаність; невідповідність дидактичного інструментарію (методів, прийомів, засобів, організаційних форм навчання); недостатня ознайомленість учителів із суттю нових підходів та особливостями їх застосування при вивченні синтаксису і пунктуації.

Усе викладене спонукає до розроблення методики навчання синтаксису і пунктуації на засадах особистісно орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів. Така система ґрунтуватиметься на врахуванні оптимальних умов ефективного засвоєння цього розділу граматики й відповідатиме науково визначеним критеріям.

Аналіз актуальних досліджень. Обґрунтування наукових засад методики навчання синтаксису і пунктуації у 8—9 класах потребує: 1) відбору положень мовознавства, культурології, психології, дидактики, лінгводидактики, визначальних для побудови нової методичної системи; 2) аналізу теорії і практики навчання синтаксису і пунктуації з точки зору досягнень, виявлення невирішених актуальних проблем; 3) створення науково обґрунтованої практично спрямованої методичної концепції; 4) реалізації лінгводидактичної теорії у практичній площині — в системі, що включає розробку змісту, вибір методів, прийомів, організаційних форм і засобів навчання на різних його етапах; 5) експериментальну перевірку у методичній системі і формулювання остаточних висновків.

Основні тенденції модернізації освіти на основі традиційних і нових підходів, концептуальні питання її перебудови, методологічні й лінгводидактичні засади навчання різних рівнів і аспектів мови, зокрема синтаксичного і пунктуаційного, висвітлено у працях В. Бабайцевої, О. Біляєва, Н. Бондаренко, Н. Голуб, О. Дудникова, І. Зимньої, Н. Іваницької, Г. Козачок, О. Леонтєва, В. Мельничайка, С. Омельчука, К. Плиско, М. Плющ, О. Селіванової, В. Сидоренко, О. Скобликової, Н. Шкурятної та ін.

На основі аналізу наукових джерел та шкільної практики нами визначено найбільш перспективні *шляхи вдосконалення* методики навчання синтаксису. Це створення природної позитивної мотивації; орієнтація на компетентнісні мету і результат навчання мови; розвиток особистості, її пізнавальних і творчих здібностей, кращих людських якостей; скерування процесу засвоєння знань на забезпечення життєвих потреб учнів (зокрема комунікативних); врахування об'єктивних закономірностей мовленнєвого розвитку підлітків; вивчення синтаксичної теорії і формування вмій та навичок на основі тексту; багатоаспектний розгляд одиниць різних рівнів мовної системи, зокрема й синтаксичного; поєднання логічного, структурного, семантичного й комунікативного аспектів опанування синтаксису української мови; взаємозв'язаний комплексний розвиток умінь і навичок учнів у всіх видах мовленнєвої діяльності; забезпечення умов для

активізації пізнавальної, мисленнєвої, мовленнєвої, творчої діяльності учнів; сприяння виробленню вмінь самостійно здобувати й застосовувати знання; стимулювання ініціативності; створення умов для взаємонавчальної мовленнєвої активності учнів завдяки організації парної та групової роботи; спонування до засвоєння восьми-дев'ятикласниками системи цінностей через мову; надання учням можливості усвідомити й визначити рівень власного поступу в опануванні мови.

Виклад основного матеріалу. Згідно з чинними програмами виділяють *п'ять етапів* вивчення синтаксису і пунктуації: I — елементарний (початкові класи); II — пропедевтичний (5 клас); III — принагідний (у зв'язку із вивченням інших розділів) (5—7 класи); IV — систематичний (8—9 класи); V — узагальнено-систематизований (10—11 класи).

Навчання синтаксису і пунктуації у 8—9 класах спрямовується на вирішення таких завдань:

- сприяти розумінню учнями ролі й місця синтаксису і пунктуації в системі української літературної мови, їх значення для мовленнєвої діяльності людини;

- сформулювати в учнів основні синтаксичні поняття, що відображають внутрішню єдність синтаксису і його зв'язки з іншими розділами науки про мову;

- забезпечити свідоме засвоєння учнями відомостей про синтаксичну будову української мови, а також закономірностей функціонування синтаксичних конструкцій та особливостей їх використання у мовленні;

- сформулювати в учнів основні синтаксичні вміння й навички;

- навчити їх правильно інтонувати речення різних видів, беручи до уваги логічний наголос для передачі смислових відтінків;

- виробити вміння орієнтуватися на важливу й актуальну інформацію і здатність здобувати її;

- розвивати спроможність точно, доцільно, нормативно використовувати різні синтаксичні засоби мови у мовленні;

- збагачувати запас комунікативно значущих синтаксичних моделей;

- сприяти розвитку, вдосконаленню й урізноманітненню синтаксичної будови мовлення учнів;

- удосконалювати мовлення учнів з погляду граматичної правильності побудови синтаксичних одиниць;

- вчити їх оцінювати з цього погляду мовлення інших людей;

- сформулювати пунктуаційну грамотність, здатність удосконалювати навички правильного оформлення тексту.

Сформованість в учнів синтаксичної та пунктуаційної компетентностей визначається набуттям таких *умінь і навичок*: розрізняти словосполучення й речення; виділяти словосполучення в реченні; визначати у словосполученні головне й залежне слова; утворювати словосполучення; добирати різні за будовою словосполучення для вираження того самого смислу; розрізняти види речень за метою висловлювання, за емоційним забарвленням, за будовою; розмежовувати прості й складні речення; виділяти головні та другорядні члени речення; з'ясовувати способи їх вираження; визначати однорідні й відокремлені члени речення, слова, гра-

матично не пов'язані з членами речення (звертання, вставні слова); здійснювати синтаксичний розбір словосполучень і речень; визначати синтаксичну структуру речень; встановлювати граматичну залежність між його членами; розпізнавати, аналізувати, інтонувати й оформлювати пунктуаційно прості і складні речення; перебудовувати, конструювати й редагувати прості і складні речення ізольовано, а також у складі текстів різних стилів, типів і жанрів; правильно й комунікативно доцільно використовувати у мовленні прості і складні речення різних типів; удосконалювати текст із синтаксичного погляду; оцінювати текст щодо синтаксичної складності, різноманітності, правильності, точності й доречності добору синтаксичних засобів мови.

Психолого-педагогічні засади навчання синтаксису і пунктуації у 8—9 класах визначаються провідними положеннями психолінгвістики, лінгводидактики й суміжних наук.

Це стосується насамперед врахування закономірностей мовленнєвого розвитку підлітків. Статичне й динамічне вивчення граматичного ладу їх мовлення дає змогу виявити механізми творчої мовленнєвої діяльності; орієнтовно визначити, наскільки прогресують учні у своєму мовленнєвому розвитку, як активуються засвоєні мовні засоби; вибудувати модель із типовими характеристиками мовлення учнів на певному віковому етапі їх розвитку; виявити певні тенденції, основні напрями розвитку мовлення; одержати динамічну модель мовленнєвого розвитку учнів.

Важливий показник розвиненості мовлення — глибина ієрархічних відношень між членами речення. Узявши за початок відліку позиції підмет і присудок як підпорядковуючі члени речення, визначаємо певне місце щодо них другорядних членів речення — друге, третє, четверте, п'яте, шосте, сьоме тощо.

Аналіз конкретних прикладів підтверджує, що відносно невелике речення з 16 слів має більшу смислову глибину порівняно з реченням, яке містить понад 40 слів.

Ступені підпорядкованості порівняно легко простежуються в простому реченні, навіть якщо воно ускладнене однорідними членами, відокремленими означеннями, обставинами. Місця (позиції) підпорядкованих членів речення тут визначаються досить точно.

Збільшення глибини відношень упідгнення між словами в реченні є показником ускладнення структури синтаксичних одиниць, а отже, й зростання «об'єму випереджувального синтезу» (М. І. Жинкін) мовлення учнів у процесі його формування. Так, члени речення, що посідають четверту позицію, в механізмі «випереджувального синтезу» потребують випередження не менш ніж на 5 значущих слів.

Учень, який синтезує речення в процесі усного й писемного мовлення, може утримувати й безпомилково оформляти в своїй оперативній пам'яті до п'яти підпорядкованих структур такого об'єму.

Відзначено чітко виражену загальну тенденцію в розвитку синтаксичного ладу мовлення учнів, яка полягає в посиленні відношень упідгнення. Вона виявляється у збільшенні питомої ваги складнопідрядних речень порівняно зі складносурядними, їх ускладненні, розширенні за рахунок нових словосполучень, другорядних членів.

Зазначена тенденція — один із важливих показників мовленнєвого розвитку, які характеризують і об'єм оперативної мовленнєвої пам'яті учнів, і стан опанування ними граматичних механізмів.

Аналізуючи *тенденції розвитку синтаксичного ладу мовлення учнів*, науковці дійшли висновку, що поглиблення ієрархічних відношень упідлеглення між словами в реченні спричинені певними факторами. Це вплив на мовлення учнів текстів-зразків; посилення впливу наукових текстів; стилістична диференціація власного мовлення школярів; загальний інтелектуальний розвиток учнів; зростання їх психофізіологічних можливостей, обсягу оперативної мовленнєвої пам'яті й випереджуючого синтезу мовлення; опанування механізмів породження висловлення завдяки участі у мовленнєвих ситуаціях, які все більше ускладнюються і потребують глибших за змістом висловлень і складніших форм вираження; поступ у розумінні структури власного мовлення; оволодіння вмінням свідомо добирати слова, синтаксичні одиниці й форми; удосконалення власного мовлення в результаті вивчення систематичного курсу синтаксису і пунктуації.

Пропонована система навчання синтаксису і пунктуації у 8—9 класах реалізує базові *загальнодидактичні принципи* єдності навчання, виховання і розвитку; позитивного ставлення до учіння; науковості; системності; послідовності; усвідомленості й доступності; наступності й перспективності; активності; постійної новизни; самостійності; опори на суб'єктний досвід учня, його пізнавальні й інтелектуальні здібності; наочності; зв'язку теорії з практикою; рефлексії та ін.

Із суто *лінгводидактичних принципів* особливу увагу буде приділено комунікативній спрямованості; комплексності; взаємозв'язаному навчанню видів мовленнєвої діяльності; мовленнєво-мисленнєвій активності; мовленнєвій індивідуалізації за провідної ролі її особистісного аспекту; функціональності; текстоцентризму; ситуаційності та ін.

Принцип мовленнєвої спрямованості впливає із трактування І. О. Зимньої мовлення як самостійного виду людської діяльності в єдності її складників — аудіювання, говоріння, читання, письма. Суть цього принципу полягає у формуванні комунікативної компетентності через наскрізну мовленнєву спрямованість навчально-виховного процесу, практичне користування мовою. Принцип мовленнєвої спрямованості передбачає комунікативну поведінку вчителя; максимальну наближеність системи вправ і завдань до реального спілкування; використання ситуацій; спрямованість уваги учнів переважно на мету і зміст висловлення.

Принцип навчання синтаксису і пунктуації у взаємозв'язку із розвитком мовлення реалізується через інтеграцію мовної і мовленнєвої змістових ліній програми, актуалізацію мовленнєвої діяльності учнів у всіх її видах на основі сформованої здатності використовувати синтаксичні одиниці під час сприймання, відтворення текстів, створення і вдосконалення власних висловлень.

Принцип функціональності виявляється у єдності засвоєння граматичної форми та її мовленнєвих функцій; асоціюванні цієї форми з мовленнєвою задачею (функцією) й за потреби видобування її з пам'яті;

у врахуванні взаємозв'язку і взаємозумовленості різних мовних рівнів із додержанням цілісності сприйняття мовного матеріалу; в узгодженості комунікативно запитаного мовного матеріалу із системою спілкування і системою мови в їх діалектичній єдності.

Реалізація принципу функціональності забезпечує повноцінне засвоєння учнями синтаксичних понять, оптимальний добір синтаксичних одиниць і доцільне їх використання для точного висловлення думок.

Функціональний підхід до відбору й представлення навчального матеріалу активізує здатність учня реалізувати різні інтенції — контактостановлюючі, регулюючі, інформаційні, оцінні та ін.

Принцип новизни впроваджується в усі елементи навчально-виховного процесу і стосується змісту навчання (новизна матеріалу, його інформативність, комбінування, що забезпечує продуктивність мовленнєвої діяльності); його структури, методів і прийомів (їх різноманітність; стратегія навчання, згідно з якою той самий матеріал не подається двічі з однаковою метою); засобів; форм (новизна організації уроку, його видів, різних компонентів уроку; новизна мовленнєвих ситуацій, що проявляється у зміні предмета спілкування, проблеми обговорення, мовленнєвого партнера, умов спілкування тощо).

Принцип проблемності торкається способу організації і подання навчального матеріалу. Згідно з цим принципом матеріал повинен становити інтерес для учнів певного віку; слугувати основою для розв'язання комунікативних задач через залучення учнів до обговорення змісту текстів і порушених авторами життєвих проблем. Комунікативна задача, як похідна від педагогічної, має ті ж етапи розв'язання: аналіз ситуації; розгляд варіантів і вибір із них оптимального; комунікативна взаємодія; аналіз її результатів.

Принцип текстоцентризму передбачає подання й засвоєння учнями синтаксичних одиниць у їх природному мовному середовищі на основі текстів різноманітної тематики різних стилів, типів і жанрів мовлення. Реалізація цього принципу забезпечує формування синтаксичної і пунктуаційної компетентностей на основі усвідомлення структури текстів, внутрішньосинтаксичних зв'язків; осмислення ролі, функцій і взаємодії різномовних мовних одиниць, розвитку здатності здобувати з тексту актуальну інформацію, сприймати, відтворювати і створювати власні висловлення.

Принцип взаємозв'язаного опанування видів мовленнєвої діяльності означає послідовне систематичне врахування взаємозв'язку і взаємозумовленості усіх чотирьох її видів — аудіювання, говоріння, читання і письма.

Принцип ситуаційності проявляється в наближенні навчально-виховного процесу до реальної комунікації. Він гарантує предметність, змістовність, адресованість процесу комунікації та передбачає ретельний відбір мовленнєвих тем, інтенцій, ситуацій спілкування, що відображають інтереси і життєві потреби учнів. Одним із важливих аспектів реалізації зазначеного принципу є комунікативно мотивована поведінка вчителя й учнів.

Принцип індивідуалізації полягає в посиленні особистісного аспекту опанування учнями української мови через врахування відмінностей у загальних інтелектуальних здібностях (успадкованих і набутих);

особистісних якостях за інтересами, світоглядом; у характері, досвіді, стилі й контексті навчальної та мовленнєвої діяльності, становищі в учнівському колективі тощо. Реалізація принципу забезпечує комунікативну мотивацію, цілеспрямованість мовленнєвої діяльності, формування мовленнєвого колективу на основі оптимального розподілу комунікативних ролей серед учнів.

Схарактеризовані принципи разом з іншими засадничими положеннями визначають тактику і стратегію опрацювання конкретного мовного, мовленнєвого й екстралінгвістичного матеріалу, параметри всіх складників навчально-виховного процесу — змісту, методів, організаційних форм і засобів навчання.

Перевагу слід надавати *методам і прийомам*, які стимулюють активну пізнавальну, мисленнєву, мовленнєву, пошукову, творчу діяльність учнів. Найефективніші з-поміж них — робота з текстом, бесіда (евристична); спостереження, метод вправ, метод проєктів, пошукові та інші продуктивні методи.

Компетентнісна зорієнтованість навчання синтаксису і пунктуації у 8—9 класах визначає певні вимоги до системи завдань і вправ. Це її спрямованість на розвиток в учнів природної мотивації, пізнавальних і творчих здібностей, критичного мислення; збагачення і вдосконалення синтаксичного ладу мовлення; забезпечення здатності учнів практично користуватися мовою для вирішення життєвих задач; доцільне співвідношення мовних і мовленнєвих завдань з урахуванням пріоритетності других; збалансований розвиток різних видів мовленнєвої діяльності; комплексність завдань на основі тексту з максимальним використанням його навчальних, пізнавальних, розвивальних і виховних функцій тощо. Анонсована *система включатиме завдання і вправи різного рівня й характеру* — від аналітичних через конструктивні до творчих. Вона передбачатиме спостереження над синтаксичною будовою, семантикою, пунктуацією та інтонаційним рисунком речень; зіставлення речень, з'ясу-

вання їх структурних і смислових відмінностей; поширення речень (тексту); перебудова речень певного типу в інший; моделювання, конструювання речень із заданими характеристиками; лінгвостилістичний аналіз; використання у мовленні речень різних типів і синтаксичних синонімів; ситуаційні вправи; редагування; творчі завдання тощо.

У процесі опанування синтаксису і пунктуації перевагу слід надавати активним *формам організації навчальної діяльності*. Доцільність колективної, групової, парної чи індивідуальної форм навчання визначатиметься залежно від теми, мети й завдань уроку, специфіки виучуваного матеріалу, особливостей учнівського контингенту та інших чинників.

Висновки. Реалізація ідеї вивчення систематичного курсу синтаксису і пунктуації продуктивна на основі компетентнісного, особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів. Розроблена на їх основі система навчання дасть можливість формувати всебічно розвинену особистість, яка вільно оперує смислами, різнорівневими й різноструктурними моделями, всім багатством синтаксичних засобів для творчої ініціативної реалізації життєвих цілей, завдань і намірів.

The article reveals the relevance of systematic study of syntax and punctuation course of Ukrainian-based personality oriented, competence and activity approaches; discovers their essence; describes the typical syntax errors and analyzes their causes; defines the task of teaching syntax and punctuation in grades 8—9 based on these approaches; outlines innovative ways of restructuring teaching methods; justifies psychological, psycholinguistic, language framework for designing methods of teaching syntax and punctuation in grades 8—9 based on modern approaches.

Keywords: *syntax and punctuation Ukrainian language; innovative learning restructuring syntax; linguo-didactic principles of teaching syntax in 8—9 classes; personality-oriented approach; competence approach; activity approach.*

Література

1. Бондаренко Н. В. Методи навчання української мови крізь призму компетентнісного підходу /Н. В. Бондаренко //Дивослово. — 2014. № 12. — С. 2—7.
2. Выготский Л. С. Педагогическая психология /Л. С. Выготский. — М.: Педагогика, 1960. — 348 с.
3. Голуб Н. Б. Навчання синтаксису учнів 8—9 класів: аналітичний аспект /Н. Б. Голуб //Українська мова і література в школі. — 2015. — № 5—6. — С. 2—6.
4. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. — К.: Ленвіт, 2003. — 273 с.
5. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе /И. А. Зимняя. — М.: Просвещение, 1991. — 244 с.
6. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению /Е. И. Пассов. — М.: Просвещение, 1991. — 223 с.
7. Фасоля А. М., Гаврилюк О. В. Особистісно зорієнтоване навчання: сутність, основи, технології: курс лекцій /А. М. Фасоля, О. В. Гаврилюк. — Рівне: Юлат, 2008. — 132 с.

Literatura

1. Bondarenko N. V. Metody navchannia ukraïnskoi movy kriz pryizmu kompetentnisnogo pidkhodu /N. V. Bondarenko //Dyvoslovo. — 2014. № 12. — С. 2—7.
2. Vyhotskyi L. S. Pedahohyческаia psykholohyia /L. S. Vyhotskyi. — М.: Pedahohyka, 1960. — 348 с.
3. Holub N. B. Navchannia syntaksysu uchniv 8—9 klasiv: analitychnyi aspekt /N. B. Holub //Ukrainska mova i literatura v shkoli. — 2015. — № 5—6. — С. 2—6.
4. Zahalnoievropejski rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia. — К.: Lenvit, 2003. — 273 с.
5. Zymniaia Y. A. Psykholohyia obuchenia ynostrannym yazykam v shkole /Y. A. Zymniaia. — М.: Prosveshchenye, 1991. — 244 с.
6. Passov E. Y. Kommunykatyvnyi metod obuchenia ynoiazыchnomu hovorenyiu /E. Y. Passov. — М.: Prosveshchenye, 1991. — 223 с.
7. Fasolia A. M., Havryliuk O. V. Osobystisno zoriientovane navchannia: sutnist, osnovy, tekhnolohii: kurs lektsii /A. M. Fasolia, O. V. Havryliuk. — Rivne: Yulat, 2008. — 132 с.